

§31

Ansvarsprövning för regionstyrelsen 2024 (RS/67/2025)

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalens revisorer har lämnat in revisionsberättelse och redogörelse för regionstyrelsen år 2024 till regionfullmäktige. Revisorerna tar i revisionsberättelsen ställning i ansvarsfrågan. Sammantaget avstyrker revisorerna att regionfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för regionstyrelsen för 2024.

Revisorerna anser att regionstyrelsen inte har vidtagit tillräckligt kraftfulla åtgärder för att nå de finansiella målen. De anser att regionstyrelsen har brustit i sin uppsiktsplikt gentemot hälso- och sjukvårdsnämnden. Vidare anser revisorerna att regionstyrelsen har brustit i beredningen av Regionplan 2025–2027 med en underbalanserad budget. Samt att regionstyrelsen inte berett ärendet till fullmäktige hösten 2024 om hälso- och sjukvårdsnämndens underskott utan beloppsgräns på ett korrekt sätt.

Revisorernas sammantagna bedömning är att:

- Regionstyrelsen har delvis bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt, men inte på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt.
- Regionstyrelsen har inte fattat beslut om åtgärder i tillräcklig omfattning för att uppnå en ekonomi i balans.
- Den interna kontrollen delvis har varit tillräcklig, men fördjupade granskningar har visat på vissa brister. Arbetet med regionstyrelsens internkontrollplan har inte helt skett i enlighet med tillämpningsanvisningarna.
- Åtgärderna utifrån uppsiktsplikten för hälso- och sjukvårdsnämnden inte har varit tillräckliga. Utifrån den information styrelsen fått under året avseende nämndens ekonomi borde styrelsen ha agerat mer kraftfullt.

Utifrån att regionens revisorer föreslagit att regionstyrelsen inte ska beviljas ansvarsfrihet har regionstyrelsen och de ledamöter och ersättare som tjänstgjort men avgått under 2024?getts möjlighet enligt 5:e kap 32 § Kommunallagen att inkomma med förklaring till fullmäktiges presidium. Förklaringar har inkommit från Regionstyrelsen, Centerpartiet och Moderaterna.

Regionstyrelsens förklaring

Regionstyrelsen tar i sin förklaring upp händelser som styrelsen anser har haft inverkan på verksamhet och ekonomi under året. Styrelsen delar revisorernas bedömning att det ekonomiska läget för Region Jämtland Härjedalen är mycket svårt och att det krävs ett omfattande arbete med åtgärder för att nå en ekonomi i balans. Regionstyrelsen skriver att

styrelsen för 2024 gjort en prioritering som innebär att en långsiktig ekonomisk strategi prioriterats framför kortsiktiga åtgärder bland annat för att uppfylla hälso- och sjukvårdslagen. Den främsta inriktningen är att inte minska på vården och försämra tillgängligheten, utan effektivisera genom att se över befintliga strukturer, genomdriva verksamhetsförändringar, bättre samordning och ökad digitalisering. Regionstyrelsen anser att ett kontinuerligt arbete mot uppsatta mål ska ge långsiktigt hållbara effekter för både verksamhet och ekonomi.

I regionstyrelsens svar finns också en beskrivning om att verksamheten arbetat målmedvetet med besparingar och verksamhetsutveckling som har genererat vissa resultat. En del i arbetet med att långsiktigt sänka kostnaderna har också varit att gemensamt identifiera de fokusområden och milstolpar som behövs för att säkra organisationens förmåga att leverera välfärd av hög kvalitet till år 2030.

Vidare skriver regionstyrelsen att omvärldsfaktorer fortsatt haft stor betydelse för ekonomi och verksamhet även under 2024 vilket styrelsen anser bör beaktas när året summeras. De negativa underskotten för åren 2023 och 2024 är inte unika för Region Jämtland Härjedalen och heller inte dess utmaningar, då totala underskottet för samtliga regioner i Sverige landade på minus 12 miljarder 2023 och preliminärt minus 10 miljarder för 2024 där verksamhetens resultat var negativt i 16 av landets 21 regioner. Den största delen av budgetavvikelsen inom regionstyrelsens budgetram 2024 avser regiongemensamma kostnader kopplat till de kraftigt ökade pensionskostnaderna, trots att detta beaktats i budgetarbetet.

Centerpartiets förklaring

Ledamöter och ersättare från Centerpartiet beskriver i sin förklaring att de i sak delar revisorernas slutsatser. Centerpartisterna beskriver situationen som mycket allvarlig och visar på behovet av ett tydligt politiskt ledarskap och snabba, kraftfulla åtgärder. Centerpartisterna anser att de löpande försökt påverka utvecklingen i syfte att uppnå en ekonomi i balans men deras och andra oppositionspartiets initiativ har röstats ned av den styrande majoriteten bestående av Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet. Centerpartisterna ger också exempel på yrkanden och bifall till andra oppositionsyrkanden.

I slutet av förklaringen fastslår centerpartisterna att de även framgent kommer att fortsätta arbeta för att Region Jämtland Härjedalen ska få en ekonomi i balans, en hållbar hälso- och sjukvård och en stärkt tillit hos invånarna. Men de anser att ansvaret för att situationen försämrats så kraftigt vilar främst hos den styrande majoriteten.

Moderaternas förklaring

Ledamöter och ersättare från Moderaterna beskriver i sin förklaring att de delar revisorernas

kritik gentemot regionstyrelsen. Moderaterna anser att de vid upprepade tillfällen under 2024 agerat i de ärende som berört ekonomin för att regionstyrelsen ska agera gällande den ekonomiska situationen samt tillkalla sig hälso- och sjukvårdsnämnden för att stärka uppsiktsplikten gentemot densamma. Partiet anser att ledamöterna från Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet konsekvent under året avslagit de flesta av deras yrkanden och därigenom försatt verksamheten i ett mycket allvarligt läge. Moderaterna anser att det är fullt rimligt att inte ge regionstyrelsen ansvarsfrihet men att det finns sakliga skäl för regionfullmäktiges presidium att pröva frågan om detta ska riktas enbart mot de ledamöter som har orsakat den situation som revisorernas kritik berör och inte samtliga ledamöter.

Presidiets bedömning

Regionfullmäktiges presidium har tagit del av revisorernas redogörelse för de brister som de anser att regionstyrelsen och regionstyrelsens ledamöter och tjänstgörande ersättare uppvisat i sin ledning och styrning under verksamhetsåret 2024. Presidiet har under året också löpande träffat revisorerna för dialog och information.

Presidiet har också tagit del av de förklaringar som inkommit utifrån revisionsberättelse och redogörelse.

De uppdrag regionstyrelsen och nämnderna får av regionfullmäktige är förenat med ett ansvar. Uppdraget är att förvalta och genomföra verksamhet i enlighet med de mål och beslut som fullmäktige beslutat om, enligt gällande lagstiftning och riktlinjer, samt med tillräcklig intern kontroll, till givna förutsättningar. Uppdraget är också att återsrapportera till fullmäktige på det sätt som fullmäktige bestämmer. Regionplan och budget är regionens övergripande styrdokument som utgör grunden för verksamhetens årliga planering, budgetarbete och uppföljning.

Regionstyrelsen är regionens ledande politiska förvaltningsorgan. Styrelsen har ett helhetsansvar för regionens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning. Regionstyrelsen ska också leda och samordna arbetet med planering av övergripande och strategiska mål, riktlinjer och ramar för styrningen av regionens verksamheter. Samt ha uppsikt över övriga nämnder, företag och kommunalförbund.

Ledamöterna i styrelse och nämnder har visserligen ett individuellt ansvar för att delta i arbetet, följa mål, beslut och föreskrifter och agera inom uppdragets förutsättningar och ramar. Men ansvaret för regionstyrelsens resultat för ekonomi och verksamhet år 2024 är gemensamt. Regionfullmäktiges presidium anser inte att det finns skäl att pröva om någon enskild ledamot har brustit i agerande. Vidare är presidiets bedömning att det är en sammanhållen helhet av beslut, icke-beslut och åtgärder, inkluderat yttre påverkansfaktorer, som bidrar till verksamhetens ekonomi och resultat och inte enstaka beslut. Presidiet har

dock noterat att de flesta av oppositionspartiernas yrkanden har avslagits och att det inom styrelsen inte finns något fördjupat samarbete om ekonomin mellan partierna, exempelvis likt den politiska arbetsgrupp med uppdrag att arbeta med utveckling av ekonomin som finns inom hälso- och sjukvårdsnämnden.

Utöver inkomna förklaringar har presidiet under året tagit del av regionstyrelsen löpande rapportering. Presidiet är medveten om de utmaningar och svåra ekonomiska läge som Region Jämtland Härjedalen befinner sig i. Utmaningarna delas med övriga regioner i Sverige. Enligt SKR:s ekonomiska rapportering är 2024 det svagaste året för kommun- och regionsektorn hittills under 2000-talet. Pensionskostnaderna ökade för regionerna med 25 miljarder under 2023 och de statsbidrag som regionerna fick för att hantera pandemin och komma i kapp med eftersatt vård minskade med 24 miljarder mellan 2021 och 2023. Detta utgångsläge gav regionerna besvärliga förutsättningar inför 2024. Det totala underskottet för samtliga regioner i Sverige landade på minus 12 miljarder 2023 och preliminärt minus 10 miljarder för 2024 där verksamhetens resultat var negativt i 16 av landets 21 regioner. Även de geopolitiska spänningarna runt om i världen ökar och påverkar verksamheten på olika sätt.

Liksom för 2024 åberopande regionfullmäktige för 2025 synnerliga skäl för att lägga en negativ budget. Återställandet av resultatet för 2024 och 2025 ska göras på längre tid än tre år. Grunden till åberopandet av synnerliga skäl återfinns i regeringens proposition 23/04:105. Anledningen till att synnerliga skäl åberopades var de snabba förändringarna i omvärlden som fått inflationen att stiga och resulterat i att regionens pensionskostnader ökade kraftigt under 2023 och 2024. Presidiet delar regionstyrelsens bedömning att regionfullmäktige genom att lägga en budget i balans och i verksamheten tillfälligt genomföra stora nedskärningar, för att sedan växla upp igen, skulle ha inneburit stora negativa konsekvenser för verksamheten men också för invånarna i Jämtland Härjedalen. Minskningar i utbud är förenat med risker på kort sikt men kan också få långsiktiga konsekvenser på exempelvis arbetsmiljö och kompetensförsörjning. I likhet med styrelsen bedömer presidiet det mer realistiskt med en tydlig och långsiktig strategi för att uppnå en god ekonomisk hushållning.

Av samma skäl delar presidiet styrelsens bedömning att det i oktober 2024 inte var realistiskt att vidta de åtgärder som hade krävts för att hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen skulle komma tillrätta med sin ekonomi och klara budget för 2024. Eftersom regionens underskott var så kraftiga totalt sett, fanns heller inga medel att tillskjuta eller omfördela mellan styrelsen och nämnderna. Det var heller inte aktuellt att sätta en beloppsgräns för underskotten då det ekonomiska läget varit så osäkert.

Regionstyrelsen har under året genomfört aktiviteter i enlighet med beskrivna långsiktiga

strategi. I styrelsens plan och budget för 2025 finns en framtagna åtgärdsplan för att nå en ekonomi i balans i enlighet med regionfullmäktiges uppdrag i Regionplan och budget. Regionstyrelsen har under året också inlett arbetet med några större strukturella åtgärder som visar på möjligheten att effektivisera Region Jämtland Härjedalens organisation. Verksamheten arbetar också intensivt med verksamhetsförbättringar och förändrade arbetssätt, på kort och lång sikt.

Utifrån regionstyrelsens helhetsansvar för Region Jämtland Härjedalens ekonomi och organisation delar presidiet revisorernas bedömning att regionstyrelsen i en tid av ekonomiska svårigheter behöver ta ett stort ansvar och agera med åtgärder för att verksamheten ska genomföra de verksamhetsförändringar som behövs för att hålla budget. Presidiet markerade redan vid ansvarsprövningen 2023 att skarpare åtgärder är nödvändiga. Åtgärder som ger direkta effekter på en bättre ekonomi och samtidigt bidrar till en effektivare verksamhet med tillräckliga ambitioner bör prioriteras. Regionstyrelsens arbete med att utveckla ännu tydligare arbetssätt för ledning, styrning och uppföljning behöver fortsätta.

Förslag till beslut

Regionfullmäktiges presidium föreslår regionfullmäktige

Regionstyrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2024.

Motivering

Region Jämtland Härjedalen befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge som delas av de flesta regioner i Sverige. 2024 är det svagaste året för kommun- och regionsektorn hittills under 2000-talet. Den exceptionellt höga inflationen beräknas ha medfört ökade pensionskostnader år 2023 på 164 miljoner kronor för Region Jämtland Härjedalen och för 2024 med 457 miljoner kronor, kostnader som inte har gått att förutse. Samtidigt fortsätter också de geopolitiska spänningarna i omvärlden att påverka ekonomi och verksamhet. Fullmäktiges presidium anser att det bör beaktas när året 2024 ska summeras.

Presidiet ser positivt på regionstyrelsens långsiktiga strategi och de åtgärder som pågår. Större strukturella åtgärder och effektivare verksamhetsförändringar är nödvändigt för att komma tillrätta med ekonomin. Därför delar också presidiet bedömningen att åberopa synnerliga skäl för att lägga en negativ budget för 2025.

Det är huvudskälet till att regionfullmäktiges presidium föreslår att regionstyrelsen beviljas ansvarsfrihet.

Presidiet vill förtydliga att regionstyrelsen utifrån sitt helhetsansvar behöver ta ett stort ansvar och agera med de åtgärder som behövs för att den långsiktiga planen om en ekonomi

Fullmäktiges presidium

2025-04-25

i balans ska kunna verkställas. Regionstyrelsen måste fullfölja planerade åtgärder och hålla budget.

Beslut

Regionfullmäktiges presidium föreslår regionfullmäktige

Regionstyrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2024.

Motivering

Region Jämtland Härjedalen befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge som delas av de flesta regioner i Sverige. 2024 är det svagaste året för kommun- och regionsektorn hittills under 2000-talet. Den exceptionellt höga inflationen beräknas ha medfört ökade pensionskostnader år 2023 på 164 miljoner kronor för Region Jämtland Härjedalen och för 2024 med 457 miljoner kronor, kostnader som inte har gått att förutse. Samtidigt fortsätter också de geopolitiska spänningarna i omvärlden att påverka ekonomi och verksamhet. Fullmäktiges presidium anser att det bör beaktas när året 2024 ska summeras.

Presidiet ser positivt på regionstyrelsens långsiktiga strategi och de åtgärder som pågår. Större strukturella åtgärder och effektivare verksamhetsförändringar är nödvändigt för att komma tillrätta med ekonomin. Därför delar också presidiet bedömningen att åberopa synnerliga skäl för att lägga en negativ budget för 2025.

Det är huvudskälet till att regionfullmäktiges presidium föreslår att regionstyrelsen beviljas ansvarsfrihet.

Presidiet vill förtydliga att regionstyrelsen utifrån sitt helhetsansvar behöver ta ett stort ansvar och agera med de åtgärder som behövs för att den långsiktiga planen om en ekonomi i balans ska kunna verkställas. Regionstyrelsen måste fullfölja planerade åtgärder och hålla budget.

Protokollsanteckning

Maud Herkules (M) deltar inte i beslutet.

Expedieras till

Regionstyrelsen

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse om RF pres hantering av ansvarsprövning för styrelsen
- Revisionsberättelse 2024
- Revisorernas Redogörelse 2024 REV-39-2024

Fullmäktiges presidium

2025-04-25

- Grundläggande granskning Regionstyrelsen 2024 REV-19-2024
- §27 RF pres Begäran om förklaring från regionstyrelsens och hälso- och sjukvårdsnämndens ledamöter och ersättare som tjänstgjort under 2024 med anledning av vad som anförts i revisionsberättelsen
- §54 Regionstyrelsen Ansvarsprövning för år 2024 – regionstyrelsens förklaring
- Regionstyrelsens förklaring på revisionsberättelse 2024
- Centerpartiets förklaring gällande regionstyrelsen maa revisionsberättelse 2024
- Moderaternas förklaring gällande regionstyrelsen och HSN maa revisionsberättelsen 2024
- Årsredovisning 2024 (Regionstyrelsen)(RS_711_2_2024)